

Максим БОГУШ,
аспірант кафедри освітології і педагогіки
Західноукраїнський національний університет

МЕТОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ У СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ДОШКІЛЬНА ОСВІТА»

У сучасних умовах реформування освіти особливої ваги набуває формування високого рівня професійної компетентності педагогічних кадрів. Для майбутніх фахівців дошкільної освіти комунікативна компетентність є не лише професійно значущою якістю, а й необхідною умовою успішної взаємодії з дітьми, батьками, колегами, адміністрацією та соціальним оточенням [2; 4]. Комунікація слугує основою педагогічного процесу, адже через взаємодію вихователь впливає на розвиток особистості дошкільника, створює сприятливе середовище та реалізує виховні, навчальні та соціалізаційні завдання.

Потреба в ефективному формуванні комунікативних умінь зумовлює пошук оптимальних методів і технологій підготовки студентів спеціальності «Дошкільна освіта». Важливо, щоб методичний інструментарій забезпечував опанування теоретичних знань та сприяв формуванню практичних навичок, розвитку емоційного інтелекту, емпатії, здатності до партнерської взаємодії та конструктивного розв'язання конфліктів.

Нині комунікативні вміння педагога охоплюють сукупність знань, навичок і якостей, що забезпечують ефективний процес спілкування. Для майбутнього педагога дошкільного закладу вони передбачають оволодіння вербальними та невербальними засобами комунікації, вміння слухати й розуміти співрозмовника, навички діалогічного й монологічного мовлення, здатність адаптувати мовлення до вікових особливостей дітей, вміння формувати позитивний психологічний клімат у групі, здатність до емпатії, толерантності, доброзичливості, навички професійної педагогічної взаємодії з батьками та колегами.

Комунікативна компетентність педагога-дошкільника розглядається як інтегративна характеристика, що включає мовну, соціальну, психологічну, емоційну та педагогічну складові. Від її рівня залежить успішність професійної діяльності, адже за допомогою слова й невербальних засобів педагог формує дитячий колектив, сприяє розвитку мовлення та мислення дошкільників, підтримує їхню самооцінку й емоційний стан.

Система підготовки майбутніх вихователів передбачає використання традиційних і сучасних методів, які у взаємодії забезпечують комплексний розвиток комунікативної компетентності. До найбільш ефективних належать традиційні методи. Їхня функція полягає у формуванні базових знань про педагогічну комунікацію, психологію спілкування, особливості мовленнєвого розвитку дошкільників. Традиційні методи створюють основу, необхідну для подальшого опанування інтерактивних і практико-орієнтованих форм. Інтерактивні методи сприяють активному включенню студентів у навчальний

процес, стимулюють їхню комунікативну активність, розвиток уміння співпрацювати та адаптуватися до різних комунікативних ситуацій [4, с. 82–84].

До найефективніших методів належать робота в групах і парах (сприяє розвитку діалогічності й партнерської взаємодії) мозковий штурм (формує навички висловлення думок і толерантності до різних поглядів), дискусії та дебати (розвивають аргументацію, критичне мислення), метод «Акваріум» (тренує вміння спостерігати, аналізувати та оцінювати комунікативні стратегії), кейс-метод (розгляд і вирішення реальних ситуацій педагогічної взаємодії). Інтерактивні методи забезпечують високий рівень залученості студентів та актуалізують їхній комунікативний потенціал [4, с. 82–83].

Для підготовки майбутніх вихователів методи імітації та гри є особливо важливими, адже дошкільна освіта має ігрову педагогіку як засадничий компонент. Найбільш ефективні методи – це рольові ігри, професійні тренінги, імітаційні вправи та ділові ігри. Імітаційні методи дозволяють студентам застосовувати теоретичні знання на практиці в умовах, максимально наближених до реальних [5, с. 276].

У сучасному освітньому просторі застосовуються інноваційні технології, що сприяють розвитку комунікації як багатовимірному процесу [1; 3]. До них віднесено:

1. Тренінгова технологія формує не лише мовленнєві навички, а й емоційно-комунікативну компетентність. Тренінги сприяють розвитку рефлексії, гнучкості, впевненості, толерантності, тобто тих якостей, які є необхідними для майбутнього вихователя.

2. Технологія розвитку критичного мислення сприяє формуванню умінь аргументовано висловлювати думку, аналізувати інформацію, ставити запитання, будувати діалог. Ця технологія допомагає студентам осмислювати освітні ситуації, знаходити шляхи вирішення педагогічних проблем.

3. Інформаційно-комунікаційні технології забезпечують нові можливості для розвитку професійної комунікації й сприяють розвитку навичок цифрової комунікації, що є важливим компонентом сучасної професійної діяльності.

4. Технологія «портфоліо» дозволяє студентам систематизувати власні комунікативні досягнення. Завдяки портфоліо студенти навчаються рефлексувати та оцінювати власні професійні досягнення.

Педагогічна практика є ключовим етапом формування професійних комунікативних умінь. Вона дозволяє студентам застосовувати знання у взаємодії з дітьми, батьками та педагогічним колективом. Під час практики майбутні вихователі вчаться будувати партнерські взаємини, адаптувати мовлення до різних аудиторій, вирішувати конфліктні ситуації. Наставники допомагають студентам у процесі рефлексії, що сприяє вдосконаленню їхніх комунікативних стратегій.

Отже, комунікативні уміння є одним із ключових компонентів професійної компетентності майбутнього педагога дошкільної освіти. Їх формування повинно здійснюватися системно, комплексно та відповідно до сучасних вимог освітньої галузі. Аналіз методів і технологій розвитку комунікативних умінь

свідчить, що найбільш ефективними є інтерактивні, тренінгові, імітаційні та інформаційно-комунікаційні технології, які забезпечують практико-орієнтовану підготовку студентів.

Важливу роль відіграє педагогічна практика, що дає можливість застосувати комунікативні навички у реальному професійному середовищі. Формування емоційного інтелекту, емпатії та рефлексії також є невід'ємним компонентом підготовки майбутніх вихователів. Разом з тим, розвиток комунікативних умінь студентів спеціальності «Дошкільна освіта» є складним, багаторівневим процесом, що потребує використання інноваційних методів, сучасних технологій та створення сприятливих педагогічних умов. Лише комплексний підхід забезпечить формування компетентного педагога, здатного ефективно взаємодіяти з дітьми та їхніми батьками, створювати позитивне освітнє середовище й сприяти гармонійному розвитку дошкільників.

Список використаних джерел

1. Інноваційні технології навчання в умовах модернізації сучасної освіти : монографія / за наук. ред. д. пед. н., проф. Л. З. Ребухи. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. 143 с.
2. Кошель В. М., Юрченко Н. В. Використання інноваційних технологій для самовдосконалення майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в професійній діяльності. Чернігів: ТОВ «Чернігівська картонажно-поліграфічна фабрика», 2019. 150 с.
3. Ребуха Л. Професійна підготовка майбутніх фахівців управління закладами освіти на засадах міждисциплінарної інтеграції. *Гуманітарні студії: історія та педагогіка*, 2021. №1. С. 113–124.
4. Тітаренко С. А. Використання мікронавчання у процесі фахової підготовки студентів спеціальності «Дошкільна освіта». *Інновації у вищій школі: перспективи розвитку*. Збірник матеріалів V Міжнар. наук.-практ. конф. «Інновації у вищій школі: проблеми та перспективи в освіті і науці». ВЦ КОГПА ім. Тараса Шевченка, 2021. Вип. 5. С. 82–85.
5. Тур О. М., Яланська С. П. Освітнє середовище як важлива умова формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців дошкільної освіти. *Вісник післядипломної освіти*. Серія «Педагогічні науки», 2020. Вип. 13(42). С. 276–289.